

GYEREKEINK VÁLASZOLNAK II.

*A válság velünk marad
avagy
„milyen lesz a jövőnk”?*

A Fordulópont előző (2008/3) számában az Olvasó megismerkedhetett a kérdőívvel, amellyel ötödikes gyerekek viszonyulását vizsgáltuk az októberben Magyarországra is „elérkezett” pénzügyi világválsághoz. Az ötödikesek válaszaiból, a válaszok elemzéséből nyilvánvalóan kiderült, hogy a kérdőívet könnyen, szívesen és érdeklődve válaszolják meg a gyerekek. A megkérdezettek körét és számát tehát bővíthettük. A kérdőív első része (1-4 kérdések): a válságra, helyzetismeretre, „helyzettudatra” kérdez, a második része (5-7 kérdések) pedig arra, hogy miként képzelik el a gyerekek saját „felnövekedésüket”, milyen feltételek, esélyek, távlatok között szeretnének felnőtté válni. A válság a (mai) felnőtt társadalom számára is sürgőssé, elodázhatatlanná tette a kérdéskör megválaszolását. Úgy gondoltam, a gyerekek igazságérzetének is teret kellene biztosítani. Ezt tettük. (Sz. G.)

A kérdőíveket megválaszolták:

I. A Nemzeti Csúcs (2008. október 18.) előtt: egy Pest megyei városban (Veresegyházán),

II. a Nemzeti Csúcs után (2008. október 19-29. között): egy budapesti (VIII. kerületi) iskolában,

III. a nyugdíj-rendelkezések bejelentése után: a Tolna megyei Fadd községben és az erdélyi Gyergyószentmiklós városban és Makfalva községben.

A kérdőív kitöltésében összesen 278 gyermek vett részt, többségében 11-15 év közöttiek, egy 17 éves „túlkoros” fiú is van köztük, és 4 „ifjanc”, akik már ötödikesek ugyan, de még nem töltötték be a 11. életévüket.

Közülük 135-en fiúk, 143-an lányok.

Budapestiek: 58 fő (35 fiú, 23 lány)

Veresegyházon élők: 78 fő (29 fiú, 49 lány)

Faddon élők: 33 fő (21 fiú, 12 lány)

Gyergyószentmiklóson élők: 78 fő (33 fiú, 45 lány)

Makfalván élők: 31 fő (17 fiú, 14 lány)

Az első négy kérdésnek lényegében csak konkrét (történelmi) időhöz kötött jelentősége van: tudunk-e, és tudnak-e gyermekeink a válságról, akkor, amikor az már globálisan és erőteljesen megmutatkozik.

Globális és helyi vonatkozásban is érdekesek a magyar gyerekek válaszai. A magyarországiaknak nem igazán van összehasonlítási alapja, a romániai magyar gyerekek viszont gyakran összehasonlítják helyzetüket – a magyarországiakéval. Egy gyergyószentmiklósi fiú (15 éves) szerint: ő nem fogja megtapasztalni a válságot: „Hát szerintem nem fog érinteni, mert nem fog eljutni ide a válság, csak Magyarországon lehet ezt érezni” ...

1. kérdés) Tudod, mi történt az elmúlt napokban (az elmúlt két hét alatt) a világban – amitől mindenütt megijedtek az emberek? Írd le röviden, mit tudsz arról, ami történt!

Összességében nem mutatkozik különbség a nemek között: az **ijedtség-re okot adó történeésekről** megkérdezett fiúk és lányok 61-62%-ban válaszolták, hogy pénzügyi és gazdasági világválság van. Viszont az is ropant érdekes, hogy ha nem a válságra tippeltek, akkor mire gondoltak a gyerekek, mint ijesztő történetre... mit és milyen körben (nagyvilág: világvége; helyben: betörték az ablakot) tartanak kiemelkedő, embereket izgató hírértékű eseménynek.

Néhány szemelvény:

- Az erőszaktól ijedtek meg az emberek (budapesti lány)
- Mindjárt csődbe megy az ország. Ez folyik még a csapból is, hogy az ország a csőd szélén áll (budapesti lány)
- Autóbalesetek, lopások, rablások (budapesti fiú)
- Elpusztul a világ (budapesti fiú)
- Én nem tudok semmit, csak annyit, hogy az emberek félnek (lány Makfalváról)
- Tornádók, viharok (fiú, Makfalva)
- Tegnap betörték az ablakot az iskolában (Fadd, egy fiú és egy lány)
- Halloween-i ijesztgetés (faddi fiú)
- Most választottak elnököt Amerikában (fiú, Gyergyószentmiklós)
- Mondták talán egy-két hete, hogy világvége lesz (fiú, Gyergyószentmiklós)
- A budapesti házak omladoznak és az egyik emeletes házban meghalt egy öreg nő, mert a lépcső leszakadt (veresegyházi lány)
- Még nem hallottam semmit (csak olvastam a HÍV víusról) (veresegyházi fiú)
- Hallottam az éc-ről vagyis a HIV-ről. Mindenki fél ettől a betegségtől. Afrikai majomfajtól származik (veresegyházi fiú)
- Igen, tudok valami részecske gyorsítóról. És valami meteorról, ami becsapódik, és hogy 2012-ben világvége lesz (fiú, Gyergyószentmiklós)
- Gazdasági válság történt. Minden terméknek háztartásbeli ügynek (gáz, villany, víz) nő az ára, de viszont a fizetések nem nőnek, s ezért

sztrájkhoz folyamodnak a tanárok, vasutasok. Tehát nagyobb fizetést igényelnek a növekvő árak miatt. (fiú, Gyergyószentmiklós)

- Van, aki hallja ugyan a híradásokat, de nem figyel oda, nem érti a szöveget, csak „visszamond” egyes részleteket, hogy tájékozottságot „bizonyítson”. Például:
 - Pénzügyi gazdaság van (budapesti fiú)
 - Én azt tudom, hogy 4 év múlva világvége, hogy Amerikában omlanak össze a bankok, a gazdaság épül, fejlődik (lány, Gyergyószentmiklós)
- Akad egy visszakérdező is (bár senki nem ígérte, hogy kap visszajelzést, így a válaszban reménykedni sincs oka, kérdése költői, de jelzi, hogy a kérdező hangvétele, gesztusa célba talált: egyenlő partnerek között folyik valamiféle kérdező „párbeszéd, töprengés”):
- Semmit nem tudok. És miért ijedtek meg az emberek? (Veresegyház, fiú)

2. kérdés) Kitől, honnan tudad meg, hogy pénzügyi, gazdasági válság van?

A kérdőív első két kérdésének „lépcsőzetes (rejtett közlés!)” összekapcsolása révén minden gyerek, aki kitöltötte az űrlapot: már tud a válságról.

Mivel a kérdőív második kérdése megválaszolja az elsőt, így akad olyan gyerek, aki először mást ír, de a második kérdést elolvasva visszatér az elsőre, és válaszként beírja a gazdasági válságot is:

- A baba tápszereibe olyan vegyületet raktak, ami mérgező a baba számára – ezt a választ adja egy budapesti lány, majd kihúzza, és beírja: pénzügyi válság
- 2009-től jön egy járvány (világméretű) – írja egy veresegyházi fiú, majd utólag: gazdasági válság

A legtöbben a médiát jelölték meg információforrásként, utána a családot, rokonokat írták – függetlenül a lakóhelytől. Iskolát, tanárt főleg az erdélyi és budapesti gyerekek írtak; Makfalván a református lelkész segítségét kértük az űrlapok kitöltésében, így az itteni gyerekek a tiszteletes urat is beírták. Van 7 olyan gyerek, aki bevallja, e tesztből értesült a válságról.

Család és tájékozottság

3. kérdés) Szüleid beszélnek a családban a pénzügyi válságról? Hogyan fogadják?

A budapesti gyerekek tájékozottsága a várakozásnak megfelelő, 80%-uknak van tudomása a válságról (fiúk 86%-a, a lányok 70%-a). Talán érthető, hisz itt még a boltban is szól a rádió, az információ mindenkihez el-

ér; bár meglehet, rádióhallgatás után a gyermek nem tudja visszamondani, amit hallott, megfelelő kérdéssel a felhalmozott információtömeg mozgósítható.

A budapesti családok 40%-ában beszélgetnek a szülők a válságról (független ez az adat attól, hogy a gyerekek tudták-e az első kérdésre a választ). A fiúk 34%-a hall otthon beszélgetést, a lányok 48%-a. Azon gyerekek körében, akik tudnak a válságról, a fiúk 30%-a, a lányok 62,5%-a írta, hogy beszélgetnek a szülők otthon erről.

A **veresegyházi** gyerekek esetében más a helyzet: a lányok 49%-a, a fiúknak csupán 17%-a tud a válságról, összességében a megkérdezettek 37%-a. A családok 35%-ában beszélnek a válságról a szülők (nincs különbség, hogy fiút vagy lányt nevelnek-e, s hogy a gyerek az első kérdésre tudta-e a választ), a tájékozott gyerekek családjai 41%-ában (itt nagy a különbség, a fiúk 60%-a, a lányok 37%-a) beszélgetnek a szüleik erről.

A **faddi** gyermekek 70%-a tájékozott: a fiúk 3/4-e, a lányok 2/3-a. A családok körülbelül felében hallanak a gyerekek szülői beszélgetést a válsággal kapcsolatban, függetlenül attól, hogy az első kérdésre jól válaszoltak-e. A lányok 58%-a, a fiúk 48%-a írja, hogy a szülők beszélnek a válságról. A tájékozott gyerekek (fiúk is, lányok is) fele-fele arányban hallanak a szüleiktől e témáról.

A **gyergyószentmiklósi** gyerekek 65%-a tud a válságról (fiúk 70%-a, lányok 62%-a). A családok 40%-ában hallanak a gyerekek szülői beszélgetést a válsággal kapcsolatban (akár jól válaszoltak az első kérdésre, akár nem), a nemek között viszont van különbség: lányos családokban 46%, fiúknál 30%. A tájékozott fiúk 35%-a, a tájékozott lányok 46%-a hallja a szüleit beszélgetni e témáról.

A **makfalvi** gyerekek 74%-a tud a válságról (a fiúk 65%-a, a lányok 86%-a). A családok mindössze 20%-ában beszélgetnek a válságról (a fiús családok 12%-ában, a lányos családok 28%-ában). A tájékozott gyerekek családjainak mindössze 9 százalékában beszélnek erről, a fiús családok egyáltalán nem, a lányos családoknak is csak hatodában.

A válság hatása a gyermekek életére

4. kérdés) Szerinted te tapasztalni, érezni fogod, hogy válság van? Hogyan?

A megkérdezett gyerekek 45%-a gondolja, hogy érezni, tapasztalni fogja a válság hatását.

A budapesti fiúk közel harmada, a lányoknak picit több, mint fele.

A veresegyházi fiúk 21%-a, a lányok 26%-a.

A faddi fiúk 48%-a, a lányok 67%-a.

A gyergyói fiúk 57%-a, a lányok 69%-a.

A makfalvi fiúk 41%-a, a lányok 43%-a.

Azok a gyerekek írják legnagyobb arányban, hogy érezni fogják a válság hatását, akik hallanak beszélgetést a szüleiktől, nem feltétlen összefüggésben azzal, hogy az első kérdésre milyen választ adtak (pl. a veresegyházi fiúk közül érdekes mód azok írják legtöbben, hogy érezni fogják a válság hatását, akiknél beszélgetnek otthon a válságról, de az első kérdésre nem tudták a választ: 70%-uk!).

A gyerekek nagy része – joggal – szülei problémájának tartja a válságot, és úgy véli, hogy neki azt nem szabad(na) érzékelnie, nem is fogja érzékelni, hiszen a szülők kötelessége megvédeni a gyerekeket a válság hatásaitól. Több gyerek magabiztosan nyilatkozik szülei jó anyagi helyzetéről – amelynek hála: őt elkerülik a válság általános következményei.

A globális helyzet helyi értékelése némileg más képet mutat a romániai (erdélyi) magyar gyerekek körében: az erdélyi köznyelvben „gyerekpénznek” nevezett gyerektámogatást magukénak érzik, tudatában vannak annak, hogy e „gyerekjárandóság” révén *ők maguk is hozzájárulnak a család fenntartásához.*

A „hogyan?”-ra (...*fogod érzékelni, tapasztalni, hogy válság van*) adott válaszok beszédesei, az életről beszélnek, gyereknézőpontból:

- Anyukám és apukám sietnek a bankba (budapesti lány)
- Nem fogom tapasztalni, jó családi háttér van (budapesti lány)
- Nem tudom, hogy érezni fogom-e, hogy válság van, de biztosan, úgy még nem gondolkodtam az egészen (budapesti lány)
- Szerintem nem, mert nekem mindenem megvan, de amint már írtam, a szüleimnek sem egy nagy öröm (budapesti lány)
- Nem, mert engem ez nem érint, csak a szüleimet. De egy kis mértékben akkor mégis érint. (budapesti lány)
- Most nem, de később talán igen (budapesti lány)
- Nem, mert amik kellenek, azt úgyis megkapom (budapesti lány)
- Igen! Nem fogunk semmit kapni, ami nem fontos. (budapesti fiú)
- A meglévő pénzügyi háttérünk romlásnak indulhat (budapesti fiú)
- Igen, szerintem mindenkinek feltűnne, hogy 1 db kenyér akkor még csak 100 Ft, máma pedig 1000 Ft (budapesti fiú)
- Igen, mert ha felnőtt leszek, és dolgozom, lehet, hogy engem nem fizetnek meg, ezért nem tudom eltartani a családomat (budapesti fiú)
- Igen. Mindenből sokkal kevesebbet kell fogyasztanunk (Veresegyház, lány)
- Nem. Maximum a szüleimen fogom észrevenni, hogy valami nincs rendben (Veresegyház, lány)
- Nem fogom, mivel továbbtanulásban gondolkodom, és valami érdekes és jól megfizető munkát találok (pl. közgazdász) (Veresegyház, lány)

- Nem tudom, hogy fogok reagálni, de biztos, hogy nem jól (Veresegyház, lány)
- Nem fogok zsebpénzt kapni (Veresegyház, lány)
- Szerintem nem, mert a legtöbb szülő nem köti az orrunkra az ilyen dolgokat. (Veresegyház, lány)
- Nem beszélek majd róla a családom előtt sehogy (Veresegyház, fiú)
- Nem. Volt már ilyen. Ez most a hír egy hétig, aztán megint mást találnak ki (Veresegyház, fiú)
- Igen, mert kevesebb lesz a szórakozás. És többet dolgoznak a szülők, és ugyanannyit keresnek mit azelőtt, de többet dolgoznak... (Fadd, lány)
- Igen. Nem kapok 250 Forintot reggelire, csak 150-et (Fadd, lány)
- Szerintem én nem fogom érezni, ha szüleim érezni fogják is, velem nem hiszem, hogy éreztetni fogják (lány, Makfalva)
- Igen. Nem lesz pénz, amiből élni lehet (lány, Makfalva)
- Szerintem nem. Ide nem hat ki annyira a válság (lány, Makfalva)
- Érezni és tapasztalni fogom, rosszul vagy jól, attól függ, hogy hogy fogjuk fel (lány, Makfalva)
- Igen, én tapasztalni fogom, mert akkor sok munkahely bebukik majd, és ezért lehet, hogy a szüleim magánvállalkozása is (Gyergyószentmiklós, fiú)
- Még nem tudom, de szerintem fogom érezni, csak máshogyan, mint úgy, hogy ha a tanárok sztrájkolni fognak, akkor a diákok elmaradnak a leckékkel és nehéz lesz bepótolni, na meg most eben a hónapban kezdődnek a dolgozatok. (Gyergyószentmiklós, fiú)
- Szerintem nincs ahogyan érzem, mert én még fiatal vagyok, és nincs saját pénzem, amiért én dolgoztam volna (Gyergyószentmiklós, lány)
- Igen, fogom. Például a szüleimnek kevesebb fizetésük lesz, elveszik a gyermekpénzt, minden megdrágul (Gyergyószentmiklós, lány)
- Én érezni fogom, de majd megpróbálok hozzá alkalmazkodni és nem fogok nagy ügyet csinálni belőle. Megpróbálok majd nem követelni a szüleimtől mindenféle tárgyakat. Felfogom, hogy most nem lehet, és majd hátha megszűnik ez a dolog. (Gyergyószentmiklós, lány)
- Leszegényedik a város, de azért nem szeretnék belekerülni (Gyergyószentmiklós, lány)
- Ha a válság direkt érinteni fogja a szüleimet, akkor valószínűleg én is érezni fogom, amit remélek, hogy nem következik be (Gyergyószentmiklós, lány)
- Igen, tapasztalni fogom, hogy válság van, mert néha túl kevés lesz az ennivaló, nem fogunk tudni elmenni színházba, mert oda is kell fizetni (Gyergyószentmiklós, lány)

- Hát a legrosszabb esetben elveszik azt a kicsi gyermeksegélyt, amit kapok, és akkor biza érezni fogom (Gyergyószentmiklós, lány)
- Hát egy idő után biztos, mert az emberek, szüleim többet fognak dolgozni kevesebb pénzért (Gyergyószentmiklós, lány)
- Gyermeki ésszel még nem fogom fel, de szüleim gondoskodnak, hogy legyen mit megegyünk (Gyergyószentmiklós, lány)
- Nem fogom tapasztalni, mert úgy csinálják, hogy nekem jó legyen (Gyergyószentmiklós, lány)
- Igen, fogom, ugyanis így még több pénzt kell sok helyre, és ha a szüleim nem is akarják, de én kötelesnek érzem magam segíteni nekik, azaz megpróbálok spórolni és hanyagolni a dolgokat, amiket fölöslegesen veszek meg (Gyergyószentmiklós, lány)
- Talán! Nem gondolkoztam még ezen. Majd ha nagyobb leszek, majd megtudom, hogy mi az élet! (Gyergyószentmiklós, lány)
- Én fogom érezni, hogy válság van a világban, mikor kicsit nagyobb leszek, és meg fogom értetni (Makfalva, fiú)
- Szerintem nem fog érinteni, mert nem fog ide eljutni a válság, csak Magyarországon lehet ezt érezni erősen (Makfalva, fiú)
- Nem fogom tapasztalni, mert a bankokkal kapcsolatos (Makfalva, fiú)
- Szerintem érezni fogom egyszer, pl. éhezéssel (Makfalva, fiú)

És a felnőttek?

A Forsense október 8. és 21. között 1000 fő megkérdezésével kérdőíves közvélemény-kutatást végzett a globális hitelválság Magyarországot érintő hatásairól.

Körülbelül ugyanannyian vannak, akik még semmilyen személyes hatását nem érzékelték a hitelválságnak (42%), mint ahányan beszámolnak legalább mérsékelt személyes érintettségről (44%) – igaz, köztük csak kevesen (7%) tapasztaltak nagyon jelentős hatást, további 21% pedig kismértékű hatást érzékelt. A válság hatásának kiszámíthatatlanságát jelzi, hogy viszonylag sokan (14%) nem tudtak vagy nem akartak válaszolni erre a kérdésre.

A magyar lakosság szemszögéből nézve tehát egyelőre inkább csak a válság szele csapta meg az országot, mintsem maga a tényleges válság. Ez nem csupán az eddigi tapasztalatok alapján jelenthető ki, hanem a jövőbeni várakozások tükrében is, mivel hasonló méretű azok tábora (41%), akik úgy gondolják, hogy csak kis mértékben, vagy egyáltalán nem fogják megérezni a globális válságot a következő hónapokban – ez utóbbiak aránya 14% –, mint akik mérsékelt, vagy erőteljes hatást prognosztizálnak (40%). Nagymértékű személyes érintettséget 15% jósolt a közeljövőre. Ennél a kérdésnél még magasabb a bizonytalanok és nem válaszolók tábora (19%). Az átlagosnál nagyobb mértékben tartanak a válság hatásától a 35-54 évesek, a nagyobb városokban élők és a megtakarítással, befektetéssel rendelkezők.

Miként nőjünk fel? (A „Felnövekedési díj” megítélése)

5. kérdés) Ha a dolgozni már nem tudó idős emberek nyugdíjat kapnak – akkor neked és a dolgozni még nem tudó gyerekeknek kellene-e kapnotok „felnövekedési díjat” addig, amíg elkezded a felnőtt, munkás életet? (Tegyél x-et a neked tetsző megoldáshoz!)

Igen Nem

Érdekes a gyerekek viszonyulása az űrlaphoz, magához a kérdéshez, és a valódi vagy vélt helyzethez.

Az a gyerek ugyanis, aki NEM választ ad arra kérdésre, hogy járna-e nyugdíjszerű juttatás a dolgozni még nem tudó gyerekeknek, a nemleges válasz után (elutasítván a lehetőséget) joggal érezheti, hogy a többi kérdésre nem kell válaszolnia. Hiszen, ha nincs „felnövekedési díj”, akkor miért válaszoljasson az annak mértékét taglaló kérdésekre...

A kérdésre NEM-mel válaszolók között mégis akadt, aki öntudatosan és következetesen kvázi áthúzogatta a 6-7 kérdéseket, amelyekre ő, ugye-bár, nem illetékes válaszolni.

De azzal is tisztában kell lennie egy gyereknek, hogy nem feltétlenül az ő akaratától és választásától függően fog alakulni a jövő, ezért – is – érezheti indokoltnak MÉGIS válaszolni azokra kérdésekre is, amelyeknek alapját már elutasította.

(Az, 5., 6., 7. kérdést egymás összefüggéseiben kezeltük. Hogy láthatóvá váljanak az esetleges különbségek nemek vagy lakhely viszonylatában, a következőkben külön, részletesen vizsgáljuk majd ezeket a csoportokat.)

Összességében az látható, hogy a megkérdezett gyermekek 74%-a szeretné, ha lenne „felnövekedési díj”. Fiúk is, lányok is ugyanilyen arányban.

6. kérdés) Az idősök között vannak, akik kis nyugdíjat kapnak, mások pedig nagy, vagy kiemelkedően nagy nyugdíjat – aszerint, hogy munkában töltött éveik alatt sokat vagy keveset kerestek.
Szerinted neked és a mai gyerekeknek:

– egyenlő „felnövekedési díj” járna mindenkinek
– külön-külön mindegy gyerek igényelhetne nagyobb „felnövekedési díjat”, mert vállalja, hogy felnőtt korában sokat fog keresni – vagy kisebb „felnövekedési díjat” kérhetne, mert úgy érzi, felnőttként nem fog sokat keresni

A gyerek itt is kívül helyezkedhet a kérdőíven, akad akit (mivel foglalkoztatja a kérdés) tényismerete, igazságérzete kommentárra készítet. Egy gyergyószentmiklósi fiú, aki bejelöli, hogy kér „díjat”, egyenlő mértékben mindenkinek, a feltett kérdés mellé írja: „Van, aki sokkal többet dolgozott, és mégis kevesebb nyugdíjat kap annál, aki nem dolgozott annyit!” (Ez a fiúcska tud a válságról, otthon beszélnek róla, szerinte érezni fogja a váltság hatását, senkivel se fizettetne vissza semmit, mégis közepes felnövekedési díjat igényelne magának.)

7. kérdés) Helyesnek tartanád, hogy:

– aki mai gyerekként nagyobb „felnövekedési díjat” kérne és kapna, az felnőttként egy részét fizesse vissza (akkor is, ha nem lett belőle jól kereső felnőtt)?

Igen Nem

– aki mai gyerekként kicsi vagy közepes „felnövekedési díjat” kérne magának, az felnőttként ne fizessen vissza semmit a díjból:

Ne fizessen vissza semmit: Fizesse vissza egy részét:

– te most milyen „felnövekedési díjat” kérnél magadnak:

Kiemelkedően nagyot: Nagyot: Közepeset: Kicsit:

Most pedig nézzük a válaszokat:

A BUDAPESTI FIÚK

83%-a szeretne díjat – nincs számottevő különbség a válságról tudók és nem tudók között, és nincs befolyással a választásukra az sem, hogy beszélgetnek-e otthon a válságról a szülők. 65,5%-uk egyenlő felnövekedési díjat szeretne, csupán 8,5 százalékuk tartaná jónak, ha választható mértékű lenne, (20%-uk vagy nem töltötte ki, vagy mindkettőt bejelölte).

17%-uk nem szeretné, hogy díj legyen. Közülük 2 fiú nem is töltötte tovább az űrlapot. A többiek 75%-a egyenlő mértékű díjat szeretne.

A BUDAPESTI LÁNYOK

74%-a szeretne díjat. Kicsit magasabb (80%) az arány azon lányok körében, akik tudnak a válságról, és beszélnek is otthon erről. Mind egyenlő mértékűre szavaznának!

26%-uk nem szeretne díjat. Ezen lányok fele nem is töltötte tovább a tesztet. A többiek 2/3 arányban egyenlő mértékű díjra szavaztak.

középpontban

A VERESEGYHÁZI FIÚK

közel 70%-a szeretne díjat. A tájékozott fiúk 40%-a, a családjukban beszélgetést hallók – függetlenül, hogy tudták-e az első kérdésre a választ – 60%-a. Akik szeretnének díjat, 70%-ban *egyenlő* mértékűre szavaznak, 20%-uk szeretné a választható mértékűt, a többiek vagy mindkettőt bejelölték, vagy egyiket sem.

Nagyjából 30%-uk nem szeretne díjat, negyedrészen egyenlő mértékűre szavaznak, nyolcadrészen választhatóra, 62,5 százalékuk vagy mindkettőt jelölte, vagy egyiket se.

A VERESEGYHÁZI LÁNYOK

71,5%-a szeretne díjat függetlenül attól, hogy tudják-e, mi történt, vagy beszélnek-e otthon erről. Ők 86%-ban *egyenlő* mértékű díjat választanának. 8,5%-uk vagy duplán jelölt, vagy sehogy, s csupán 5,5%-uk szavazott a választható díjra.

Közel 30%-uk, aki nem szeretne díjat, 78,5%-ban egyenlő mértékű díjat választ, 1 lányka nem tölti tovább a tesztet.

A FADDI FIÚK

86%-a szeretne díjat. A válságról tudók 93%-a, az otthon a válságról beszélgetést hallók 90%-a. Csupán közel 40%-uk szeretne egyenlő mértékű díjat, másik 40%-uk duplán jelölt, a többiek választható mértékű díjra szavaznak. Azok, akik nem szeretnének díjat (14%), mind egyenlő mértékűre szavaznak.

A FADDI LÁNYOK

2/3-a szeretne díjat. A tájékozott gyerekek 78%-a, a családjukban beszélgetést hallók 86%-a. 87,5%-ban egyenlő mértékű díjat választanának, egynolcad részben választhatóra szavaztak.

Akik nem tartják jó ötletnek a díjat, azoknak fele egyenlő mértékű díjra szavaz, $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{4}$ arányban választható mértékűre szavaztak vagy duplán jelöltek.

A GYERGYÓSZENTMIKLÓSI FIÚK

85%-a szeretne díjat függetlenül attól, hogy tudta-e az első kérdésre a választ, vagy beszélgetnek-e otthon a szülei e témáról. 64%-ban szeretnének egyenlő, és csak 10%-uk szeretne választható mértékű díjat.

Akik nem szeretnének felnövekedési díjat kapni, és mégis lenne: mind egyenlő mértékűre szavaztak.

A GYERGYÓSZENTMIKLÓSI LÁNYOK

73%-a szeretne díjat. (A válságról tudók 78,5%-a, az otthon beszélgetést

hallók 76%-a.) 85%-uk egyenlő, 12%-uk választható mértékű díjat szeretne, és csak 1 gyerek jelölte mindkét választ.

A díjat nem igénylők 100%-a egyenlő mértékűt jelölt!

A MAKFALVI FIÚK

65%-a szeretne díjat. A válságról tudók 81%-a, azon 2 gyerek közül egyik sem, akiknek családjában esik szó a válságról.

Mindenki egyenlő mértékű díjat szavaz, akár akar díjat, akár nem!

A MAKFALVI LÁNYOK

93%-a szeretne díjat, ugyanennyien azok közül, akik tudták az első kérdésre a választ, és mindenki azok közül, akiknek szülei beszélgetnek ott-hon a válságról! 92%-uk szavaz egyenlő mértékű díjra.

Mindössze 1 lány írta, hogy nem szeretne díjat, de azért egyenlő mértékűre szavaz.

*

Ha összesítjük a válaszokat, azt látjuk, hogy a gyerekek 76%-a szavaz egyenlő mértékű díjra; fele senkivel semmit nem fizettetne vissza, csupán 8%-uk fizettetne mindenkivel vissza felnőtt korában a felnövekedési díjból egy részt; picit több, mint negyedük a nagy díjból visszafizettetne, a kicsiből nem, viszont 17%-uk gondolja úgy, hogy a nagy díjat választani merő gyerekek ne, a kis díjat választók pedig fizessék vissza egy részét (jutalmazni kell a vállalkozó szellemet!)

Mindkét nem képviselői közül azok választanának kiemelkedően nagy felnövekedési díjat, akik az egyenlő mértékű díjat senkivel (semmit) se fizettetnék vissza, amúgy a legtöbbször a közepeset jelölték.

A táblázatokból kitűnik, hogy fiúk és lányok között van különbség: a fiúk „bevallalásabbak”.

„Életpolitika”

A táblázat(ok) – mint a felmérést összegző, áttekinthető eszköz(ök) – tanulmányozható(ak), következtetéseket lehet belőlük levonni, további „használatra” is alkalmasak.

A táblázat legutolsó sorának bármelyik eleméből „visszafelé” is el lehet indulni, és több lépcsőben követhető, hogy aki mondjuk kicsi felnövekedési díjat szeretne magának és másoknak, az miként gondolja, vissza kell-e fizetni, a választott nagyságához képest milyen arányban stb.

A visszafelé (vagy lefelé) haladás szintjeinek mindegyikén összehasonlításra nyílik lehetőség.

Bevallom, a felmérés tervezésekor maximálisan társnak tekintve a gyereket, arra gondoltam, hogy a kitöltött űrlapokról az adatokat a jelzett (és látható) módon működő táblázatba beírva – az eredményt a gyerekek elé

FIÚK															
Egyenlő díj mindenkinek 88 fő (összes fiú 2/3-a)								Választható mértékű díj 16 fő (összes fiú 12%-a)							
A nagy díjnak egy részét vissza kelljen fizetni?															
igen 33				nem 55				igen 3				nem 13			
A kis vagy közepes díjnak egy részét vissza kelljen fizetni?															
igen 11		nem 22		igen 20		nem 35		igen 2		nem 1		igen 3		nem 10	
Te milyen díjat díjat választanál magadnak?															
nagyon nagy	nagy	közepes	kicsi	nagyon nagy	nagy	közepes	kicsi	nagyon nagy	nagy	közepes	kicsi	nagyon nagy	nagy	közepes	kicsi
1	1	8	1	4	5	11	2	6	2	10	2	12	9	13	1

tárhatjuk. Hiszen bármelyikük beazonosíthatja magát és opcióit, végigmehet az oszlopokon és a szinteken...

A felmérést egy vita, megbeszélés – vagy egyszerűen: valamennyi idő elmúlása – után megismételhetjük, a táblázat működik, és jelez. Bárhol, bármikor használható, logikája kiterjeszthető, alkalmazható, alakítható.

Csak a logikai rendjén említsem, hogy nagyobb léptékben pedig akár a teljes magyar gyereksereg megkérdendhető lenne... Mert reprezentativitás ide vagy oda, egy „képviseleti reprezentativitás” (parlament és döntései) szintjén sok olyan válasz születik majd, amelyeknek kérdései alapos átgondolásra szorulnak – folyamatosan... Válságoktól függetlenül is.

*

A felmérés második része a *Miként nőjünk (miként nővünk) fel* kérdéskörét feszegetve partnerré kívánja tenni a gyereket, hiszen olyan kérdésekre kér tőle választ, amelyek élete folyamán megkerülhetetlenek, amelyekkel gyakran találkozunk. Hiszen mindenki felnő, és azt már a kisgyerekek is érzi, nem mindegy: hogyan, miként... Szüleink felnevelnek, de szüleink lehetőségei nem azonosak. Miért nem indulunk azonos eséllyel?

Ha szüleink nem képesek felnevelni engem, akkor is gondoskodik rólam valaki. Alanyi, „gyermeki” jogom van a felnövésre, a felnőtté válásra, mint bármelyik gyerektársamnak... Ehhez a tényhez miként viszonyulok gyerekként én magam, a szüleim, a környezet, a jog, a társadalom? Gyerekként átláthatom, át kell látnom, át akarom látni a helyzetemet, helyzetünket? Adós leszek? Befektetés leszek/vagyok? Vagy más alapokon (igazságosság, moralitás, gazdasági racionalitás stb.) „működik a felnövés”? Kölcsönösségi alapon: a felnövekedési díjam mintajaként szolgáló nyugdíjakat fogom felnőttként biztosítani?...

LÁNYOK											
Egyenlő díj mindenkinek 121 fő (összes lány 85%-a)						Választható mértékű díj 12 fő (összes lány 8,4%-a)					
A nagy díjnak egy részét vissza kelljen fizetni?											
igen 39			nem 82			igen 2			nem 10		
A kis vagy közepes díjnak egy részét vissza kelljen fizetni?											
igen 6		nem 33		igen 16		nem 66		igen 1		nem 8	
Te milyen díjat díjat választanál magadnak?											
nagyon nagy	nagy	közepes	kicsi	nagyon nagy	nagy	közepes	kicsi	nagyon nagy	nagy	közepes	kicsi
1	2	3		6	26	1		5	10	1	10
								24	29	3	
										1	
										1	
										1	
										1	
										4	1
											3

És máris az aktuális politikai viták középpontjához közelít a helyzetén (törvényszerűen, elkerülhetetlenül!) elgondolkodó gyerek, hiszen ahol a költségvetés megszorít – márpedig világválság idején az egész világon megszorít! –, ott mindenki „pozícióját” újragondolják (újra kijelölik), és az is felmerül, hogy ne minden gyerek kapjon támogatást (alanyi) gyerekjogon, hanem csak a rászoruló családok gyerekei... Akkor pedig **a gyerekek helyzete is** (mi jár nekem?! sorstól, családtól, szüleimtől, társadalomtól?!..., a felelősség és kiszolgáltatottság mely sorrendjében: kire lehetek rászoruló, vagy függő, vagy független?!), **helyzettudata is** differenciálódik, és ennek minden („önérző”, tehát önérzetes) gyerek nagyon „tudatában van.”

Ezekről a dolgokról gondolkodni, az életünkről gondolkodni, legfennebb (vagy legalább): életpolitika... (A pártpolitikát amúgy sem mindig az élet érdekli!)

De azért az életpolitika is: politika! A legfontosabb és a legközvetlenebb politika! Ebből a gyerekeinket nem lehet – egyszerűen: lehetetlen! – kizárni. A gyerek „életpolitikai” tényező, még ha e tény következményein és a következmények összefüggésein nem is akar elgondolkodni a hatalmi politika (mely politika korunk – felnőtt – emberének tudatában és társadalmában: egyeduralmodik).

Arra jutottam: a majdani, a holnapi felnőtteket mai gyerekként kellene gyakrabban (gondolkodásra serkentően!) megkérdezni. Olyan kérdéseket kell nekik feltenni, amelyek alkalmasak arra, hogy a válaszaikból megtudjunk valamit a jövőnkről, amiről lám, nyilatkoznak az illetékesek, a gyerekeink, az unokáink, mert a „jövők” kétségtelenül: az övék!

A kérdező: Szávai Géza

A válaszok feldolgozásában a kérdezőt segítette: P. Szávai Eszter